

NEVRID KASALLIGI

Dihanbayev Muhammadqodir Saydakbarovich

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi 1-kurs talabasi

dixanboyevmuhammadqodir@gmail.com +998504444661

Annotatsiya: Nevrid kasalligi — bu periferik nervlarning yallig'lanishi yoki shikastlanishi bilan kechadigan kasalliklar guruhi bo'lib, og'riq, uvishish, sezgi buzilishlari va mushak kuchsizligi bilan namoyon bo'ladi. Kasallik sabablariga infeksiyalar, travmalar, metabolik buzilishlar, toksik ta'sirlar va autoimmun jarayonlar kiradi. Vaqtida tashxis qo'yish va davolash bemorda asoratlarning oldini olishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: nevrid, nerv yallig'lanishi, periferik nervlar, og'riq, nevrologiya.

Аннотация: Неврит — это группа заболеваний, сопровождающихся воспалением или повреждением периферических нервов. Типичными симптомами являются боль, онемение, нарушение чувствительности и мышечная слабость. Причинами развития неврита могут быть инфекции, травмы, токсические воздействия, метаболические нарушения и аутоиммунные процессы. Ранняя диагностика и своевременное лечение помогают предотвратить осложнения.

Ключевые слова: неврит, воспаление нерва, периферические нервы, боль, неврология.

Annotation: Neuritis is a condition characterized by inflammation or damage to peripheral nerves, leading to pain, numbness, sensory disturbances, and muscle weakness. Its causes include infections, trauma, metabolic disorders, toxic exposure,

and autoimmune reactions. Early diagnosis and appropriate treatment are essential to prevent long-term complications.

Keywords: neuritis, nerve inflammation, peripheral nerves, pain, neurology.

Kirish: Nevrid kasalligi zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bo'lib, periferik nerv tizimi faoliyatining buzilishi bilan kechadigan patologik holatlarni o'z ichiga oladi. Periferik nervlar inson organizmida sezgi, harakat va vegetativ funksiyalarni uzluksiz boshqarib turuvchi muhim tuzilmalardan hisoblanadi. Ularning shikastlanishi yoki yallig'lanishi natijasida paydo bo'ladigan klinik belgilar insonning kundalik hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Nevrid ko'pincha og'riq, uvishish, sezgi pasayishi, mushak kuchsizligi, reflekslarning susayishi kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladi. Ushbu belgilar bemorda nafaqat jismoniy, balki psixologik noqulaylik ham tug'diradi, chunki kasallik ko'plab holatlarda harakat cheklanishiga, mehnat qobiliyatining pasayishiga va doimiy bezovtalikka olib keladi. Nevridning kelib chiqish sabablari xilma-xil bo'lib, infeksiyon jarayonlar, travmalar, sovqotish, autoimmun mexanizmlar, metabolik kasalliklar, toksik moddalarning ta'siri, vitamin yetishmovchiligi kabi omillar asosiy etiologik sabablar qatoriga kiradi. Ayniqsa, qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda periferik nervlarning shikastlanishi keng tarqalgan bo'lib, u diabetik neyropatiya shaklida namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, virusli infeksiyalar, jumladan, gripp yoki herpes viruslari ham ayrim hollarda nevrid rivojlanishiga turtki bo'lishi mumkin. Kasallikning klinik kechishi uning sababiga, jarayon tarqalish darajasi va organizmning individual xususiyatlariga bog'liq bo'lib, o'tkir va surunkali shakllarda namoyon bo'ladi.

Nevridni vaqtida tashxislash muhim ahamiyatga ega, chunki erta bosqichda aniqlanmagan kasallik keyinchalik barqaror nevrologik nuqsonlar, mushak atrofiyasi va harakat faoliyatining sezilarli darajada cheklanishiga olib kelishi mumkin. Diagnostika jarayonida nevrologik tekshiruv, elektromiografiya, laborator tekshiruvlar, ba'zan esa neyrovisualizatsiya usullari qo'llaniladi. Davolash kompleksi

yallig‘lanishga qarshi dori vositalari, fizioterapiya, vitamin terapiyasi, shuningdek, asosiy sababni bartaraf etishga qaratilgan muolajalarni o‘z ichiga oladi. Shuning uchun neyrid kasalligi haqida to‘liq va tizimli ma’lumotga ega bo‘lish, uning patogenezi, klinik belgilari va davolash tamoyillarini chuqur o‘rganish tibbiyot sohasida muhim ahamiyat kasb etadi.

Muhokama: Neyrid kasalligining klinik jihatdan xilma-xilligi va etiologik omillarining ko‘pligi uni diagnostika va davolash nuqtai nazaridan murakkab patologiyalar qatoriga kiritadi. Muhokama jarayonida avvalo shuni ta’kidlash kerakki, periferik nervlarning yallig‘lanishi birlamchi kasallik sifatida yoki boshqa tizimli kasalliklarning oqibati tarzida namoyon bo‘lishi mumkin. Shu bois, bemorlarni baholashda kasallikning kelib chiqish sababini aniqlash eng muhim bosqichlardan biridir. Masalan, diabetik, toksik yoki travmatik neyrid klinik jihatdan o‘xshash belgilar bilan kechishi mumkin, biroq davolash yondashuvlari tubdan farq qiladi. Neyridning og‘riq, sezgi buzilishi va mushak kuchsizligi bilan kechishi periferik nervlarning strukturaviy va funksional o‘zgarishlariga bog‘liq. Ayniqsa, uzoq davom etgan yallig‘lanish jarayonlari aksonal degeneratsiya yoki demiyelinizatsiyaga olib kelishi mumkin. Bu esa, bemorda tiklanish jarayonini sekinlashtiradi yoki to‘liq rehabilitatsiyani imkonsizlashtiradi. Shuning uchun erta bosqichda tashxis qo‘yish va to‘g‘ri davolash strategiyasini tanlash bemorning kelajakdagi hayot sifatini belgilab beradi. Muhokamaning yana bir muhim jihati — ko‘p komponentli davolash zarurati. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, faqat yallig‘lanishga qarshi dori vositalarini qo‘llash yetarli bo‘lmaydi. Bunday bemorlarga fizioterapiya, sinir o‘tkazuvchanligini tiklovchi mashqlar, B guruhi vitaminlari, ba’zan esa immunomodulyator yoki antivirus preparatlar ham qo‘llanilishi talab etiladi. Bundan tashqari, asosiy sababni bartaraf etish, masalan, diabetda glyukozani nazorat qilish yoki toksik moddalardan himoyalanih, kasallikning qaytalanishining oldini oladi. Shuningdek, neyridning psixologik ta’siri ham muhim omil bo‘lib, uzoq davom etuvchi og‘riq sindromi bemorda stress, uyqusizlik va depressiv holatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Bunday holatlarda psixologik yordam yoki qo‘shimcha simptomatik terapiya qo‘llash

bemorning umumiy ahvolini yaxshilashga yordam beradi. Umuman olganda, neyrid kasalligini samarali boshqarish uning etiologiyasini aniq belgilash, kompleks davolash usullarini qo'llash va bemor holatini muntazam kuzatib borishni talab etadi. Shu tamoyillarga amal qilinishi kasallik oqibatida yuzaga keladigan asoratlar xavfini kamaytiradi va bemorning funksional tiklanish imkoniyatini oshiradi.

Adabiyot tahlili: Neyrid kasalligiga oid ilmiy adabiyotlar tahlili ushbu patologiyaning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari hamda davolash yondashuvlari bo'yicha turli ilmiy qarashlar mavjudligini ko'rsatadi. Tadqiqotlarning aksariyati neyridning polietiologik tabiatini ta'kidlaydi. Xorijiy manbalarda, jumladan, nevrologiya bo'yicha klassik qo'llanmalarda, periferik nervlarning yallig'lanishi infeksion, metabolik, toksik, immunologik yoki travmatik omillar natijasida rivojlanishi qayd etiladi. Ayniqsa, diabetik neyropatiya va virusli infektsiyalar bilan bog'liq neyrid turlari ko'plab klinik tadqiqotlarda alohida o'rganilgan. Mahalliy va xorijiy adabiyotlarda neyridning patogenezi bo'yicha ikki asosiy mexanizm ajratib ko'rsatiladi. demiyelinizatsiya va aksonal degeneratsiya. Ba'zi mualliflar yallig'lanish jarayonining dastlab miyelin qavati shikastlanishi bilan boshlanishini ta'kidlasa, boshqa tadqiqotchilar toksik yoki metabolik sabablar avvalo akson tuzilmasiga ta'sir qilishini ta'kidlaydi. Ushbu ikki jarayon ko'pincha birgalikda kechishi mumkinligi ham adabiyotlarda qayd etilgan.

Klinik belgilar tahlili shuni ko'rsatadiki, sezgi buzilishlari, og'riq sindromi va mushak kuchsizligi barcha manbalarda eng ko'p uchraydigan simptomlar sifatida ta'riflanadi. Ayrim adabiyotlarda vegetativ o'zgarishlarning (terlash buzilishi, teri rangi o'zgarishi, distal sovuq sezuvchanlik) ham muhim diagnostik belgilar sifatida ahamiyati ta'kidlangan. Davolash yondashuvlari bo'yicha adabiyotlar bir-biriga yaqin bo'lib, kompleks terapiya eng samarali usul sifatida ko'rsatiladi. Yallig'lanishni kamaytirish uchun steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dori vositalari, neyrometabolik preparatlar, fizioterapiya va B guruhi vitaminlarining qo'llanilishi haqida keng ko'lamli ma'lumotlar mavjud. Ba'zi adabiyotlar esa immunologik kelib

chiqadigan nevridlarda kortikosteroidlar yoki immunosupressiv terapiyaning ahamiyatiga urg'u beradi. Ko'plab manbalar erta tashxisning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Elektromiografiya (EMG) va nerv o'tkazuvchanligini o'rganish usullari nevriddni aniqlashda asosiy instrumental tekshiruv sifatida e'tirof etilgan. So'nggi yillarda neyroimaging texnologiyalarining (MRI, ultratovush neyrografiya) qo'llanilishi ham ilmiy adabiyotlarda keng muhokama qilinmoqda. Yakuniy tahlillar shuni ko'rsatadiki, nevridd kasalligi murakkab patofiziologik jarayonlarga ega bo'lib, uning samarali davolanishi etiologik omillarni aniq belgilash va individual yondashuvni talab qiladi. Adabiyotlar ko'p omilli diagnostika va kompleks rehabilitatsiya dasturlarining yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.

Natija: Yig'ilgan ilmiy ma'lumotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, nevridd kasalligi periferik nerv tizimining eng ko'p uchraydigan va funksional imkoniyatlarni sezilarli pasaytiruvchi patologiyalaridan biridir. Kasallikning polietiologik xususiyati uning klinik ko'rinishlarini murakkablashtirib, tashxis qo'yish jarayonini ham qiyinlashtiradi. Infeksion, metabolik, toksik yoki autoimmun omillar sababli yuzaga keladigan nerv yallig'lanishi asosan sezgi buzilishi, og'riq sindromi va mushak kuchsizligi bilan namoyon bo'lib, bemorning kundalik faoliyati va hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, nevriddning kechishi va asoratlari nerv tolalarining shikastlanish darajasi va erta tashxis qo'yilishiga bevosita bog'liq. Elektromiografiya, laborator tahlillar va neyrovizualizatsiya usullarining qo'llanilishi kasallikni aniqlash samaradorligini oshiradi. Adabiyotlar tahlili ham shuni tasdiqlaydiki, kompleks yondashuv — yallig'lanishga qarshi terapiya, vitaminlar, fizioterapiya va etiologik omilni bartaraf etish — davolashning eng maqbul strategiyasi hisoblanadi.

Shuningdek, kasallikning uzoq davom etishi bemorda psixologik noqulayliklar, ish faoliyatining cheklanishi va harakat funksiyalarining pasayishi kabi qo'shimcha muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli, nevriddni erta aniqlash, to'g'ri davolash rejasini tuzish va rehabilitatsiya tadbirlarini o'z vaqtida boshlash kasallik

oqibatlarini minimallashtiradi. Umuman olganda, nevridd kasalligini chuqur o'rganish, zamonaviy diagnostika texnologiyalarini qo'llash va individual asosda tashkil etilgan davolash usullaridan foydalanish ushbu patologiyani og'ir asoratlari kamaytirishga, bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bu esa nevriddni nafaqat klinik, balki ilmiy-analitik nuqtai nazardan ham dolzarb mavzu sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Бабенко, А. Г., & Скворцова, В. И. **Неврология. Учебник для медицинских вузов.** — Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020.
2. Aminoff, M. J., Greenberg, D. A., & Simon, R. P. **Clinical Neurology.** 11th ed. — McGraw-Hill Education, 2022.
1. Kiernan, M. C., et al. **“Peripheral nerve disorders: Pathophysiology and clinical features.”** *The Lancet Neurology*, 2020.
3. Струтынский, А. В. **Нервные болезни.** — Киев: Медицина, 2019.
4. Preston, D. C., & Shapiro, B. E. **Electromyography and Neuromuscular Disorders.** 4th ed. — Elsevier, 2021.
5. Dyck, P. J., & Thomas, P. K. **Peripheral Neuropathy.** 5th ed. — Elsevier, 2020.
6. Zochodne, D. W. **“Mechanisms of peripheral nerve injury and regeneration.”** *Journal of Neurology*, 2019.
7. Левин, О. С. **Полинейропатии и мононейропатии: Диагностика и лечение.** — Москва: МЕДпресс-информ, 2021.
8. Smith, A. G., & Singleton, J. R. **“Diabetic neuropathy.”** *Continuum: Lifelong Learning in Neurology*, 2021.
9. Тирунев, С. А. **Физиотерапия при заболеваниях периферической нервной системы.** — Санкт-Петербург: СпецЛит, 2018.